

je osnovno značenje *ulje*) upotrebljava jednako često kao i stručniji, već spomenuti, izraz *petroleum* isto tako za naftu. Tako, na primjer, u »Vjesniku« od 6. V. 1957. čitamo, da »Britanci... ne žele da nastave s trošenjem dolarskih rezervi za američko *ulje*« — umjesto za *naftu*.

I na kraju — da su Englezi i Amerikanci mislili na *petrolej*, oni bi bili kazali *kerosene!*

Kao posljedica svega ovoga mogli bi se unedogled navoditi primjeri, gdje se u istom članku ili vijesti upotrebljavaju i *petrolej* i *nafta* za isti pojam, t. j. za *naftu*. Prvenstvo ipak svakako pripada slučajevima, gdje se to događa u *istoj rečenici*, kao u slijedećem primjeru iz »Vjesnika u srijedu« od 24. X. 1956., gdje čitamo: »Sam Jordan nije davao *petrolej*, ali se nalazi u centru područja, koje je zbog *nafte* i postalo poznato.«

Zanimljiva je i sudbina riječi *naftovod*, u koje se prvog polovici *nafta* zadržala usprkos svoj ovoj poplavi *petroleja*. Tako smo čitali o »stavu Sirije prema slanju *petroleja naftovodima*« (»Vjesnik«, 11. III. 1957.), o sabotazi »*naftovodnih cijevi*, kojima se dovodi *petrolej* u Perzijski zaljev« (ibid. 23. IV. 1957.) i doznawali, da je »prvi *petrolej* prošao kroz *naftovode* poslije tri mjeseca« (ibid. 12. III. 1957.). Naftovodi bi trebali služiti za prijenos *nafte*, a ne *petroleja*. Za to bi se trebali otvoriti *petrolejovodi*. Izgleda, međutim, da je ovaj posljednji izraz bio nezgodan našim novinarima, pa su oni prepustili mašti čitalaca, da riješi problem, kako se — valjda u »*naftovodima*, koji preko Sirije veću iračke *petrolejske* izvore sa Sredozemnim morem« (»Vjesnik«, 24. I. 1956.) — *petrolej* pretvara u onih »30 milijuna tona sirove *nafte* godišnje« (ibid.), koji prolaze kroz spomenute naftovode.

Ako pokušamo opravdati izraze kao *petrolejski izvori* i *petrolejska kompanija* jednostavnošću, budući da je pridjev *naftin* dosta neuobičajen (premda mi se *izvori nafte* i *kompanija za naftu* ne čine tako nespretnima), doći će opet do nezgodnih susreta kao

u rečenici: »*Nafta* će biti *uvrezena* preko... *petrolejske* kompanije ARAMCO« (Vjesnik«, 24. I. 1957.).

Da je sve to samo posljedica lošeg prevođenja vijesti iz engleskih izvora, vidi se najbolje iz članaka o eksploataciji nafte u našoj zemlji. Da vidimo, da li se u Jugoslaviji vadi *nafta* ili *petrolej*. U kratkom članku o nalazištu nafte kraj Dugog sela u »Vjesniku« od 9. II. 1957. spominje se samo: *nafta* (10 puta), *naftovod* (3), *naftaši* (2), »*Naftaplin*« (2), *naftonosan* (1). U članku »Pronađena nafta kraj Vukovara« u istim novinama od 30. XII. 1956. čitamo opet samo o tragovima *nafte*, mirisu *nafte*, *naftonosnom* nalazištu i t. d.

Slično je, i kad naši novinari samostalno komentiraju događaje. U članku L. Markovića »Odnosi na jugu Arabije« (»Vjesnik«, 16. I. 1957.) govori se o rafineriji, koja ima »kapacitet od pet milijuna tona sirove *nafte*«, o tome, da »*nafta* dolazi cijevima iz okolnih protektorata«, da je »područje između Jemena i Adenskog protektorata također vrlo *naftonosno*« i t. d.

Uz malo pažnje može se to izbjeći, i kad se prevodi, što pokazuje članak »Kad *nafta* šikne« (»Vjesnik«, 20. I. 1957.), očito adaptiran iz nekog stranog časopisa, gdje se govori o *nafti*, izvoru *nafte*, rezervama *nafte*, o kompanijama, što crpu *naftu*, — a nigdje, ni jednom se ne spominje *petrolej*. Jednako je i s Reuterovom vijesti iz Londona (»Vjesnik«, 8. I. 1957.), u kojoj se govori o namjeri Velike Britanije da »okupira *naftom* bogatu... oblast Kataba između Adena i Jemena«.

Našoj štampi preostaje sada samo to, da od ovih iznimaka učini što prije pravilo!

Željko Bujas

DETERDŽENT ILI DETERGENT?

U posljednje vrijeme susrećemo u dnevnim listovima reklame, u kojima se hvale *deterdženti*, a za oko zapinju brojni plakati sličnog sadržaja, koji isto tako sadrže riječ *deterdžent*. Nedavno se u »Vjesniku« (22. IX. 1957.) pojavio i članak o *deterdžentima*, koji nas upućuje u svojstva toga korisnog

preparata, ali nas i dalje ostavlja u zabludi u pogledu točnog izgovora te riječi.

Detergent je, kako se ističe u spomenutom članku, engleska riječ (zapravo pojam prihvaćen iz engl. jezika — Ž. B.). Riječi s nastavkom *-ent* u engleskom su brojne, a usvojene su ili preko francuskog ili direktno iz latinskog. Tako je korijen engleskog *detergent*, odnosno francuskog *détergent*, u latinskom part. prez. *detergens* od glagola *detergere*. Pred nastavkom *-ent* izgovara se doduše u engleskom *g* kao *dž*, ali u našem jeziku u svim takvim riječima latinskog porijekla *g* ostaje nepromijenjeno: dakle *-gent*, a ne *-džent*, te prema tome *detergent*, a ne *deterdžent*.

Na pogrešan izgovor ove riječi pisci spomenutih reklama i spomenutog članka bili su nesumnjivo navedeni engleskim izgovorom

ditèrdžent (otprilike). To im se međutim ne bi bilo dogodilo, da su se sjetili ostalih sličnih riječi, koje smo već usvojili, na sreću, s pravilnim izgovorom: *agent*, *kontingent*, *konvergentan*, *divergentan*, *tangenta* i sl. I na kraju krajeva, riječ *detergent* je kod nas već i usvojena, i to s pravilnim izgovorom! Radi se doduše, o jednom užem, stručnom području, o farmaciji, gdje ona isto znači *sredstvo za čišćenje*.

Upotreba *detergenata* širi se kod nas sve više, ali se, nažalost još većom brzinom, širi i neispravan naziv *deterdžent*. Na propagandnim odjelima dotičnih poduzeća, na našim oglasnim zavodima i našim dnevnim listovima leži sada zadatak, dok još nije kasno, da počnu upotrebljavati pravilan naziv *detergent*.

Željko Bujas

OSVRTI

JEDANAESTI SASTANAK PRAVOPISNE KOMISIJE

Od 25. studenoga do 1. prosinca 1957. održan je u Novom Sadu jedanaesti sastanak Pravopisne komisije, na kojem su razmotrene i usvojene stilizacije novog pravopisa, kako su ih prema donesenim zaključcima i formulacijama izradili članovi komisije Mihailo Stevanović i Ljudevit Jonke. Prisutni su bili svi članovi Pravopisne komisije osim prof. Aleksandra Belića, koji je bio spriječen bolešću.

U sadržajnu stranu stilizacija Pravopisna je komisija dirnula samo na dva mjesta, i to u pisanju muslimanskih imena i u pitanju prezenta glagola *stiskati*, *pritiskati*. Kao što sam obavijestio čitaoce »Jezika« u 3. broju prošloga godišta na str. 67., najprije je bilo zaključeno, da se u našim muslimanskim imenima, kao što su *Edhem*, *Subhija*, *Midhat*, ne će u pismu provoditi asimilacija po zvučnosti, ali je taj zaključak na temelju mišljenja sarajevskih orijentalista promijenjen u tom smislu, da ta imena treba smatrati udomaćenima i ponašenima, pa ih je bolje pisati s provođenjem asimilacije u obliku

Ethem, *Suphija*, *Mithat*. A što se tiče prezenta glagola *stiskati*, *pritiskati*, donesen je zaključak, da se pored prezenta *stiskam*, *pritiskam* mogu u književnom jeziku upotrebljavati i prezenti *stišćem*, *pritišćem*, koji su se na zapadnom području znatno proširili. Taj je zaključak sličan već prije donesenom zaključku o prezentu glagola *pljeskati*, koji glasi *pljeskam* i *plješčem*. Ovo je *šč* u oba slučaja nastalo kao rezultat glasovnih promjena izazvanih palatalizacijom, disimilacijom i jotacijom, slično kao i u zbirnim imenicama *liješće*, *triješće* prema općim imenicama *lijeska*, *trijeska*.

Pošto je dakle usvojila obje stilizacije, ijekavsku i ekavsku, Pravopisna je komisija zaključila, da se te stilizacije umnože i razasalju na diskusiju naučnim i stručnim društvima i ustanovama. Objе pravopisne stilizacije poslat će se na uvid i mišljenje Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Srpskoj akademiji nauka u Beogradu, Naučnom društvu u Sarajevu, Univerzitetu u Beogradu, Sveučilištu u Zagrebu, Univerzitetu u Sarajevu, Matici Srpskoj i Matici Hrvatskoj, Savezu književnika